

УДК 80

Войцішук А. – ст. гр. БМс-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Науковий керівник: к. філол. н., доц. Назаревич Л. Т.

Vojtsishchuk A.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

STAGES OF UKRAINIAN MILITARY TERMINOLOGY

Supervisor : Cand.Phil.Sci, docent Nazarevych L.

Ключові слова : формування, термінологія, військова.

Keywords : stages, terminology, military.

У зв'язку із загостренням воєнної ситуації на сході України, спостерігаємо популяризацію військової термінології, появу якої пов'язують із становленням держави. Можемо виокремити сім етапів, упродовж яких формувалася військова терміносистема. На першому етапі (XI ст.) у писемних пам'ятках були зафіксовані такі праслов'янські поняття: «кожухь», «броня», «панцирь» тощо.

Другий етап припадає на козацьку добу (XVII ст.). Козаки мали особливий слововжиток, який охоплював, крім власних лексичних одиниць, й іншомовні запозичення. Популярними були такі іменники як «отаман», «кунтуш», «обилаг», «шабля», «булава».

Третій етап (XVIII – XIX ст.) науковці пов'язують із входженням європейської військової лексики в український простір. У цей час спостерігаємо чимало слів, які прийшли до нас із німецької, французької, російської мов. Тезауруси також поповнювали й поняття східнослов'янського походження.

Наприкінці XIX століття (четвертий етап) Галичина стала плацдармом для розвитку військової термінології. Вагомий внесок у цю галузь зробило Наукове товариство імені Тараса Шевченка. Лексикон збагатився завдяки створенню таких військових організацій як «Січ», «Сокіл», УСС, УГА. Тоді суспільство активно послуговувалося такими лексемами як «однострій», «вишкіл», «намет», «набій», «наплічник» тощо. Щодо східної України, то варто наголосити — тут військова терміносистема почала еволюціонувати після Лютневої революції. Рівень її розвитку дещо відображає «Правильник піхотинців» (1914 р.). Ця книга — перше кодифіковане джерело військової термінології України.

Для п'ятого етапу розвитку була характерна спорадичність. Терміносистема формувалися під впливом мовної та політичної ситуацій 1920–1930-х років. У цей час спостерігаємо тенденцію до її систематизації.

Упродовж шостого етапу, який охоплює 1939–1990 роки, військова лексика перестає збагачуватися. Було створено терміни за звучанням максимально наближені до російських, адже в Радянському Союзі мовна політика спрямовувалась на витіснення української мови.

Від 1991 року почався сьомий етап розвитку військової терміносистеми. В Україні вийшли друком «Словник військових термінів» Б. Канцелярука та «Російсько-український словник для військовиків» А. Бурячка, М. Демського, Б. Якимовича. Ця подія стала новим витком у термінологічному формуванні.

Відображені у цих джерелах терміни дещо відрізняються від сучасних, це насамперед стосується іншомовних слів. Словосполучення відображають розвиток термінотворчих процесів, лексико-семантичних особливостей, які відзначаються активним вжитком у сучасній військовій термінології.

Отже, розвиток української військової термінології залежав від політичної ситуації країни, тому відбувався нерівномірно. У зв'язку з євроінтеграційними процесами можемо зробити висновок: військова терміносистема України потребує перегляду та модернішої систематизації.

УДК 81`373.46

Воронюк Т. – гр. 451

Херсонський державний університет

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИКИ КІНОМИСТЕЦТВА

Науковий керівник: к.ф.н., доцент Карабута О. П.

Voronyuk T.

Kherson State University

SEMANTIC PECULIARITIES OF THE VOCABULARY OF CINEMATOGRAPHY

Supervisor: Karabuta O. P.

Ключові слова: спеціальна та загальнонавчана лексика, термінологія, лексика кіномистецтва.

Keywords: special and general vocabulary, terminology, vocabulary of cinematography.

Термінологія є найчутливішою до впливів ззовні частиною лексики літературної мови, оскільки сьгоднішні інновації, охоплюючи всі сфери життя сучасної людини, сприяють розвитку суспільства і ведуть до появи нових науково-технічних термінів.

Термінологічна лексика кіномистецтва може переходити у розряд загальнонавчаної та варіювати у своїх семантичних значеннях.

Полісемія при дослідженні семантики є найхарактернішою її особливістю як в загальнонавчаній, так і в спеціальній лексиці.

Багатозначність лексики зумовлюється подібністю виконуваних процесів у різних сферах суспільності.

Перехід терміна до стану загальнонавчаної лексики пояснюється основними позамовними чинниками: зростанням ролі науки та техніки у громаді, вільним доступом до спеціальної лексики, впливом засобів масової інформації.

Шляхом асоціативного мислення відбувається розширення однозначного наукового терміна, а згодом — використання його у повсякденному мовленні.

Необізнаність мовців щодо семантики використовуваних термінів порушують їх спеціальний статус, наслідком чого є їх перехід до загальнонавчаної лексики.

Моносемічність термінологічної лексики зумовлюється поєднанням спеціальних слів, що у складі словосполучення не знайшли б своє логічне значення у загальнонавчаній лексиці. Між мовою термінології та загальнонавчаною лексикою існують постійні дифузійні процеси.

Загальнонавчана лексика є основою для утворення термінологічного вокабуляру кіномистецтва, тоді як термінологія кінопростору є постачальником утворень з новим семантичним значенням для загальнонавчаної лексики.

У спеціальних словниках деталізується термінологічне значення лексики кіномистецтва, у свою чергу тлумачний словник представляє загальнонавчану семантику поданих слів.